

Eesti-Gruusia arengukoostöö maastrateegia 2019 – 2020

VÄLISMINISTEERIUM

EESTI
ARENGUKOOSTÖÖ

Sisukord

EESTI ARENGUKOOSTÖÖ GRUUSIAGA – ÜLEVAADE	3
EESTI ARENGUKOOSTÖÖ TUTVUSTUS	4
EESTI ÜLDISED ARENGUKOOSTÖÖ EESMÄRGID	4
GRUUSIA ARENGUSTRATEEGIA	5
EESTI – GRUUSIA ARENGUKOOSTÖÖ STRATEEGIA	7
STRATEEGILISED EESMÄRGID	8
EELARVE	11
LISAD	
LISA1: EESTI JA GRUUSIA SUHETE RAAMISTIK	13
LISA 2: GRUUSIA ÜLDINE ÜLEVAADE	14
LÜHENDITE SÖNASTIK.....	18

EESTI ARENGUKOOSTÖÖ GRUUSIAGA – ÜLEVAADE

Eesti on Gruusiat toetanud alates aastast 2000, seejuures on Gruusia olnud Eesti kahepoolse arengukoostöö prioriteetse tähtsusega partner alates 2006. aastast. Aastaks 2015 jõudis Gruusiale planeeritud arengukoostöö eelarve 950 000 euronit aastas ja on sellel tasemel püsinud siiani.

Kehtiva **Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2016-2020** kohaselt on Gruusia jätkuvalt Eesti prioriteetne sihtriik ning koostöö suhtes kehtivad kõik selle arengukava põhimõtted. Arengukava juhtmõtteks on kujundada Eestist omanäoline, kestliku arengu eesmärgi toetav ning rahvusvahelistest arengukoostöö põhimõtetest lähtuv doonorriik, kelle abi on partnerriikides oodatud ja nende arengule kasulik, olles avatud koostööle ka teiste doonorriikidega.

Koostöö tõhustamiseks ja paremaks suunamiseks koostas Välisministeeriumi arengukoostöö ja humanitaarabi büroo koos ministeeriumi struktuuriüksuste ning teiste Eesti ja Gruusia ametkondade ja koostööpartnerite esindajatega **perioodiks 2012–2015 esimese Gruusia maastrateegia**. See kajastas Gruusia vajadusi ja arengustrateegiaid ning määras kindlaks arengusuunad ja valdkonnad, kus Eesti saab pakkuda lisaväärtust. Esimese maastrateegia keskseteks valdkondadeks olid demokraatlike riigistruktuuride tugevdamine, kutseharidus, kodanikuühiskonna võimendamine ja ettevõtluse toetamine. Perioodil 2012–2015 eraldasid Eesti asutused Gruusia toetuseks kokku 3,33 miljonit eurot: 3,32 miljonit eurot arengukoostöö tegevuste kaudu ning ligikaudu 0,01 miljonit eurot humanitaarabina. **Teise maastrateegia perioodil 2016-2018** keskenduti peamiselt samadele valdkondadele: demokraatlike riigistruktuuride ja -süsteemide tugevdamine, hariduse kvaliteedi parandamine ning ettevõtluse toetamine. Perioodil 2016-2018 eraldasid Eesti asutused Gruusia toetuseks 2,88 miljonit eurot arengukoostöö tegevuste kaudu. Mõlema maastrateegia perioodil on läbivalt olulist tähelepanu pööranud ka järgmistele horisontaalsetele teemadele: sooline võrdõiguslikkus, keskkonnasäästlikkus ja IKT.

Põhiliseks koostöövormiks on olnud võimekuse tugevdamise projektid, milles keskendutakse nõustamisele, koolitustele ja tehnilisele koostööle nn pehmetes valdkondades, kus Eestil on edasi anda reformikogemusi või jagada paremaid praktikaid. Arvesse on võetud Gruusia vajadusi, arenguprioriteete ja edusamme, Eesti võimalusi ja suutlikkust ning senist koostööd nii Gruusia kui teiste kohapealsete doonoritega.

Eesti ja Gruusia arengukoostöö valdkonnad ja regioonid sõltuvad ühtlasi Eesti organisatsioonide kohapealsetest kontaktidest. Tähelepanu all on ka koostöövõimalused teiste doonoritega ning ka seeläbi on käivitatud mitmeid projekte. Eesmärgiks on tekitada suuremat sünergiaid teiste doonoritega nii EL tasandil kui ka laiemalt.

Eesti-Gruusia arengukoostöö kesksed valdkonnad aastateks 2019–2020 tuginevad Gruusia arenguprioriteetidele, mis põhinevad valitsuse programmil "Freedom, Rapid Development & Welfare

(2018-2020)"¹ ning EL ja Gruusia vahel 2014. aasta juunis allkirjastatud assotsieerimislepingu, sealhulgas selle põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduslepingu (DCFTA) ning assotsieerimiskava ellurakendamisel. 2015. aastal vastu võetud Gruusia valitsuse programmis seatakse assotsieerimislepingust tulenevate kohustuste täitmine sisepoliitika prioriteediks.²

Eesti pöörab **2019-2020** koostöö kavandamisel jätkuvalt tähelepanu **demokraatlike riigistruktuuride ja –süsteemide tugevdamisele, hariduse kvaliteedi parandamisele ning ettevõtluse toetamisele**. Kõiki valdkondi läbivate horisontaalsete teemadena on jätkuvalt olulised sooline võrdõiguslikkus, keskkonnasäästlikkus, inimõigused ja IKT.

Kõik valdkonnad on vastavuses „Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2016-2020 eesmärkidega.

Eesti ja Gruusia arengukoostöö soovituslik eelarvemaht ajavahemikul 2019–2020 on 1,9 miljonit eurot.

Eesti ja Gruusia varasemad ning käimasolevad arengukoostöö projektid on leitavad Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi andmebaasist AKTA.³

Eesti saatkonnas Gruusias töötab kohapealne arengukoostöö kontaktisik, et toetada Eesti arengukoostööpoliitika prioriteetide eesmärgipärast elluviimist.

EESTI ARENGUKOOSTÖÖ TUTVUSTUS

EESTI ÜLDISED ARENGUKOOSTÖÖ EESMÄRGID

Eesti arengukoostöö peamine eesmärk on aidata kaasa üleilmse vaesuse vähendamisele ja kestliku arengu eesmärkide saavutamisele. Eesti arengukoostööle annavad suuna ülemaailmsed arengukokkulepped ja abi tõhususe alused. Eesti lähtub arengukoostöö planeerimisel ja elluviimisel ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030 eesmärkidest ja Euroopa arengukonsensuse põhimõtetest. Samuti arvestab Eesti teiste rahvusvaheliste organisatsioonide, eelkõige OECD ja EL kujundatud arengukoostöö ja humanitaarabi alusdokumentide ning hea doonorluse põhimõtetega, lähtudes ka poliitiliste sidususest, mille läbi on võimalik tõsta riikide sotsiaalmajanduslikku ja poliitilist vastupanuvõimet. Eesti arengukoostöö suundi ja eesmärke kujundavad ka meie enda ülemineku- ja reformikogemused.

¹ <http://www.mrdi.gov.ge/en/news/page/529c98440cf276b73b39d7f1>

² http://gov.ge/index.php?lang_id=ENG&sec_id=41&info_id=50258

³ AKTA <https://rakendused.vm.ee/akta/index.php>

Maastrateegia on osa Välisministeeriumi alusdokumendist "Arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2016–2020", mis on jätkuks Vabariigi Valitsuse Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukavadele 2006–2010 ja 2011–2015 ning arvestab Eesti seniseid kogemusi doonorina. Arengukava järgi on Eesti arengukoostöö eesmärgid tegevusvaldkonniti järgmised:

- 1) tagada kvaliteetne haridus;
- 2) toetada tervishoiu arendamist;
- 3) aidata kaasa rahu ja stabiilsuse tagamisele;
- 4) toetada demokraatia ja õigusriigi arengut, juurutada head valitsemistava ning inimõigused;
- 5) toetada majandusarengut;
- 6) toetada keskkonnasäästlikku arengut ja saavutada rahvusvaheliselt seatud keskkonnanäesmärgid.

Läbivate teemadena pööratakse tähelepanu inimõiguste, soolise võrdõiguslikkuse ja keskkonnasäästlikkuse tagamisele ning IKT rakendamisele.

Eesti teeb kahepoolset arengukoostööd eelkõige riikidega, kellele Eestil on võimalik pakkuda lisaväärtust ning kes on valmis arendama demokraatlikku ja inimõigustest lähtuvat ühiskonda.

Prioriteetseteks partnerriikideks on neli idapartnerlusriiki Gruusia, Moldova, Ukraina ja Valgevene ning konfliktijärgne riik Afganistan. Eesti eesmärk on edendada partnerriikidega pikemaajalisemat ja suunatumat koostööd, mida toetab ka arengukoostöö maastrateegiate koostamine. Üheks oluliseks koostöövormiks on ka sihtriikide toetamine rahvusvaheliste agentuuride ja teiste rahvusvaheliste doonorite kaudu, kaasates Eesti eksperte.

Eesti toetab ka teisi arenguriike nii kahepoolset kui koostöös rahvusvaheliste agentuuride ja teiste doonoritega. Koostöö rahvusvaheliste arenguorganisatsioonidega võimaldab Eestil abistada kõige vaesemaid riike, mida kahepoolset oleks keeruline teha.

GRUUSIA ARENGUSTRATEEGIA

Gruusia arengustrateegia prioriteetsed suunad põhinevad valitsuse programmil "Freedom, Rapid Development & Welfare (2018-2020)"⁴ ning EL ja Gruusia vahel 2014. aasta juunis allkirjastatud assotsieerimislepingu, sealhulgas selle põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduslepingu (DCFTA) ning assotsieerimiskava ellurakendamisel.

21. juunil 2018 kinnitas Gruusia valitsus programmi "Freedom, Rapid Development & Welfare (2018-2020)"⁵, milles esitatakse prioriteedid ja eesmärgid aastateks 2018–2020. Selles seatakse

⁴ http://gov.ge/files/67105_67105_704449_2018-2020programa_finalengl.pdf

⁵ http://gov.ge/files/67105_67105_704449_2018-2020programa_finalengl.pdf

prioriteediks jätkata EL-ga sõlmitud kahepoolsete lepingute efektiivset elluviimist. Erasektori konkurentsivõimet nähakse peamise majandusarengu mootorina. Laiapõhjalise majanduskasvu saavutamise eeldusteks on makromajanduslik stabiilsus ja efektiivne avalik haldus. Majanduskeskkonna parandamine ja väliskapitalile atraktiivsete tingimuste loomine jääb valitsuse prioriteediks. Programmi rõhuasetus on sotsiaalpoliitika meetmetel, et tagada laiapõhjaline kasv ja vaesemate sotsiaalsete rühmade kaitse. Gruusia võimalusi nähakse transiidisektori arendamises, energia-, logistika- ja põllumajandustaristu kvaliteedi parandamises.

Valitsuse programmis käsitletakse järgmisi prioriteetseid valdkondi: (a) riigi demokraatlike institutsioonide toimimise ja õigusriigi printsiipide juurutamine (nt kohtute sõltumatuse tagamine, meedia- ja väljendusvabaduse tagamine); (b) ligipääsu parandamine tervishoiule ja meditsiinienustele; (c) kvaliteetse hariduse kõigile kättesaadavaks muutmise; (d) avalikele sotsiaalprogrammidele ligipääsu tõhustamine; (e) uute töökohtade loomine ja seeläbi vaesue vähendamine; (f) Gruusia täielik integreerimine Euro-Atlantiliste organisatsioonidega (EL ja NATO) ja nende väärtusruumiga; (g) majanduskasvule orienteeritud tegevused (väike ja keskmise suurusega ettevõtete toetamine, ettevõtluse arendamine ja start-upide toetamine) ning Gruusia majanduse integreerimine maailma majandusega; (h) okupeeritud alade mitte-tunnustamise poliitika jätkamine, selle adresseerimine rahvusvahelisel areenil ning konfliktilahenduse otsimine, pidades dialoogi okupeeritud Abhaasia ja Lõuna-Osseetiaga.

Gruusia arengustrateegia kohaselt on prioriteetsed valdkonnad:

- äri- ja investeerimiskliima parandamine
- innovatsioon ja tehnoloogia areng
- ekspordikasvu toetamine
- taristu arendamine transiidisektori potentsiaali ärakasutamiseks
- tööjõuturu nõudlusele vastava tööjõu arendamine
- haridussüsteemi reform ja kohaldamine tööturu vajadustega
- sotsiaalabisüsteemi parandamine
- kättesaadava ja kvaliteetse arstiabi tagamine
- investeerimisressursside mobiliseerimine
- finantsvahenduse arendamine
- keskkonnatingimuste parandamine

Lisaks eeltoodule võttis Gruusia parlament 30. aprillil 2014 vastu "Inimõiguste strateegia 2014–2020"⁶, mis näeb ette inimõiguste kaitse edendamise ning reguleerib valitsusasutuste koostööd selles vallas. 2018. aastal kinnitati kaheaastane inimõiguste strateegia rakendamise tegevuskava⁷.

⁶ Inimõiguste strateegia:

<http://myrights.gov.ge/en/About%20us/news/reports/About%20us/news/My%20Rights/Briefly%20on%20Human%20Rights/About%20us/My%20Rights/useful-links/Policy%20Documents/National%20Human%20Rights%20Strategy/>

Kutsehariduse kvaliteedi ja populaarsuse parandamine on Gruusia valitsuse üks prioriteetidest "Kutsehariduse ja väljaõppe arengustrateegia 2013–2020"⁸ kohaselt.

2014. aasta juunis sõlmitud EL-Gruusia assotsieerimisleping, mis sisaldab ka vabakaubanduse osa, viis EL-Gruusia suhted kvalitatiivselt uuele tasemele, nähes ette ulatusliku poliitilise ja majandusliku integratsiooni ELga. Assotsieerimislepinguga seatud eesmärkide koordineeritud saavutamiseks leppisid EL ja Gruusia kokku assotsieerimiskava 2017–2020⁹, mis määrab kindlaks nimetatud perioodi prioriteetsed valdkonnad. Gruusia valitsus on kinnitanud eraldi vabakaubanduslepingu tõhusa rakendamise tegevuskava 2018–2020¹⁰ (*DCFTA Action Plan*).

EESTI – GRUUSIA ARENGUKOOSTÖÖ STRATEEGIA

Eesti ja Gruusia arengukoostöö strateegia tugineb senisele koostööle, Gruusia huvile õppida Eesti kogemustest ning Gruusia arenguprioriteetidele. Strateegia käsitleb koostöövaldkondi, mis määrati partnerluse käigus kindlaks kui Eesti kogemustest abi saamise seisukohalt esmatähtsad valdkonnad ning mis on kooskõlas riigi arenguprioriteetidega.

Eesti kahepoolseid arengukoostööprojekte võivad ellu viia Eesti riigiasutused, kohalikud omavalitsused või nende allasutused, mittetulundusühingud või sihtasutused ning teised juriidilised isikud koostöös Gruusia osapooltega¹¹.

Gruusia arengueesmärkide toetamisel on Eesti kahepoolse arengukoostöö peamiseks vormiks võimekuse tõstmise projektid, kus antakse edasi tehnilisi eksperditeadmisi, mis põhinevad Eesti valitsus-, haldus- ja sotsiaalreformidest ning ELga ühinemisest saadud kogemustel. Projektid viiakse ellu eelkõige kohandatud tehnilise koostöö, nõustamise ja koolitamise abimeetmena. Õigustatud juhtudel panustatakse ka tehniliste seadmetega. Gruusia partnerilt oodatakse projekti tulemuste ülevõtmist ja edasist rakendamist.

Eesti ja Gruusia arengukoostöö valdkonnad on sõltunud Eesti partnerite huvist, võimekusest ja kohapealsetest kontaktidest. Ka edaspidi on ette näha, et tegevus kitsamates koostöövaldkondades

⁷ Inimõiguste strateegia rakendamise tegevuskava:
<http://myrights.gov.ge/en/plan/Human%20Rights%20Action%20Plan%20for%202018-2020?sphere=737&goal=745>

⁸ <http://www.mes.gov.ge/content.php?id=4336&lang=eng>

⁹ EL ja Gruusia assotsieerimiskava 2017–2020: https://cdn1-eeas.fpis.tech.ec.europa.eu/cdn/farfuture/vPC8CCL_R7r6sb6dRefYxMUTHAWbkmfN321tPBtP4rk/mtime:1511177255/sites/eeas/files/annex_ii_-_eu-georgia_association_agenda_text.pdf

¹⁰ Rakendamise tegevuskava 2018-2020:
<http://www.dcfta.gov.ge/public/filemanager/implimentation/2018-2020%20DCFTA%20AP.pdf>

¹¹ Vabariigi Valitsuse 5. septembri 2014. a määruse "Arengu- ja humanitaarabi andmise tingimused ja kord" §7

sõltub Eestis huvitatud partneri olemasolust. Oluliseks koostöökanaliks on kujunenud Eesti Idapartnerluse Keskus.

Arvestades Eesti arengukoostöö rahastamisvõimaluste suhtelist piiratust, keskendub maastrateegia eelkõige juba olemasolevatele koostöösuhetele, kus lisaväärtus on ilmnenu. Koostöö edasiseks tugevdamiseks võimaldab strateegia luua ka uusi koostöösuheteid, mis on tihedalt seotud Gruusia partnerite arengustrateegiatega ja vajadustega. Üheks oluliseks koostöövormiks on kaasrahastada rahvusvaheliste agentuuride ja teiste rahvusvaheliste doonorite projektitegevusi ning toetada neid ekspertidega. Ühtlasi osaleb Eesti Gruusia doonorkoordinatsioonis, toetab EL ühisprogrammeerimist. Välisministeerium peab oluliseks Eesti riigiasutuste aktiivset osalust EL mestimisprogrammides Gruusias.

STRATEEGILISED EESMÄRGID

"Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2016–2020" kohaselt on Gruusia jätkuvalt Eesti prioriteetne koostööpartner. Eesti ja Gruusia arengukoostöö strateegilised eesmärgid on kooskõlas EL naabruspoliitika idapartnerluse raamistiku eesmärkidega austada, edendada ja kaitsta demokraatiat, õigusriiki, inimõigusi ja põhivabadusi ning luua vajalikud tingimused edasiseks majandusintegratsiooniks vabakaubanduslepingu alusel. Vabakaubanduslepingu rakendamiseks viiakse ellu reformid, mis ühtlustavad järk-järgult partnerite ja EL õigusakte ja tootestandardeid.

Eesti ja Gruusia arengukoostöö strateegiliste eesmärkide kujunemist mõjutavad ka kahepoolsed lepingud ning muud sotsiaal-majanduslikud, haridus- ja kultuurisidemed inimeste, ettevõtete ja kodanikuühiskonna vahel.

Strateegilised eesmärgid kajastavad Gruusia vajadusi ja arengustrateegiaid ning määravad kindlaks arengusuunad ja -valdkonnad, kus Eesti saab pakkuda lisaväärtust.

1. Strateegiline eesmärk: Demokraatlike riigistruktuuride ja -süsteemide tugevdamine

- EL assotsieerimislepingu rakendamist ja reformikava elluviimist soodustavad tegevused ning riigiinstitutsioonide haldussuutlikkuse ja läbipaistvuse tugevdamine e-valitsemise ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) riigihalduses juurutamise abil;
- kodanikuühiskonna kaasamine valitsemisse ja reformiprotsesside kujundamisse, osalusdemokraatia ja heas valitsemises osalemise võimekuse parandamine; EL-alase teavituse edendamine.

Meetmed: valitsusasutustele ja kodanikuühiskonna organisatsioonidele teadmiste edasiandmine, nende koolitused ja nõustamine.

Tulemused: projektid toetavad nii kodanikuühiskonna kui ka riigistruktuuride edasist arengut ja reformimist, haldussuutlikkuse kasvu, avaliku poliitika väljatöötamist läbipaistval, korrupsioonivabal ning kodanikuühiskonda kaasaval ja arvestaval moel, kasutades muuhulgas selleks erinevaid IKT-

lahendusi. EL-alane teadlikkus ja teave on elanikkonna seas levinud ja arusaadav; juhtimissüsteemid ja -protseduurid on uuendatud; uued vahendid ja teenused, kommunikatsiooni- ja infomaterjalid; välja on töötatud ametnike koolitusprogrammid.

Mõju: tulemuseks on tõhusamad ja kergemini ligipääsetavad avalikud teenused, õigusnormide järgimine ning õigusriigi väljakujunemine.

Eestil on väärtuslikud ELga integreerumise ja ühenduse õigustiku rakendamise kogemused, mille jagamine on keskseid koostöosuundi nii keskvalitsuse, kohaliku omavalitsuse kui ka kodanikuühiskonna organisatsiooni tasandil. Eesmärk on kujundada läbipaistev poliitika, mis toetab demokraatiat ja inimõigusi ning sotsiaalset kaasatust. Koostöö Gruusia kodanikuühendustega toetab nende toimimis- ja eestkostevõimet ning omavahelist koostööd (võrgustikud). Aktiivse kodanikuühiskonna tugevdamine on Gruusia inimõiguste strateegia 2014–2020 oluline osa.

2. Strateegiline eesmärk: Hariduse kvaliteedi parandamine

- Kõrgharidussüsteemi kohandamine Gruusia tänastele vajadustele; olemasolevate ja uute õppekavade ajakohastamine tööturu vajadustele; õpetajakoolituse juurutamine;
- kutseharidussüsteemi ajakohastamine tööturu vajadustele, õppekvaliteedi parandamine ja kutseõppe populariseerimine;
- üliõpilaste, õpetajate, teadlaste sealhulgas haridusasutuste koostöö edendamine;
- üldhariduskoolide õppekvaliteedi parandamine, kaasaegsete õppemeetodite juurutamine.

Meetmed: teadmiste ja kogemuste vahetamine kõigis haridusastmetes ning tehnilise ja kutsehariduse ning väljaõppe¹² projektide kaudu; kõrgharidus- ja kutseharidussüsteemi kohendamine tänastele vajadustele; õpetajakoolituse juurutamine; kutseõppeasutuste ja erasektori koostöö või kontakti toetamine; teadmiste ja kogemuste vahetamine Eesti kutseõppeasutustega; üldhariduskoolide õppekavade reformimise nõustamine koostöös haridusministeeriumiga ja kaasaegsete õppemeetodite juurutamine Eesti näidetel.

Tulemused: projektid toetavad töötajate kvalifikatsiooni edasist täiendamist, õppekavade ja õppematerjalide kvaliteedi parandamist ning Gruusia tehnilise ja kutsehariduse töötajate suutlikkuse kasvu oma ülesandeid tõhusalt täita; kutsehariduse kooskõla tööturu vajadustega ja töökohtade leidmisega suurendab kutsehariduse populaarsust; stipendiumid annavad osalejatele (üliõpilased, õpetajad, teadlased jt) võimaluse omandada teadmisi ja oskusi rahvusvahelises õpikeskkonnas. Üldhariduskoolide õppeprogrammid ja õppemeetodid on uuendatud.

Mõju: tulemuseks on oskuste ja teadmiste baasi tugevnemine Gruusias, mis parandab hariduse kvaliteeti, tööhõivet ja annab paremad palgaväljavaated.

Tehnilise ja kutsehariduse pakkumist Gruusias suurendatakse Eesti selle sektori reformimise ja kaasajastamisega seotud kogemuste jagamise abil. Tuginedes varasematele ja käimasolevatele

¹² Tehniline ja kutseharidus ning väljaõpe [*inglise keeles (TVET) Technical Vocational Education and Training*]

koostööprojektidele, toetab Eesti tehnilise ja kutsehariduse koole eelkõige järgmistes aspektides: juhtimise ja hariduse kvaliteedi tagamise süsteemi täiustamine; tööstandardite ja personali kvalifikatsiooni tõstmine; õppekavade arendamine prioriteetsetes majandussektorites ja sellega kaasnev õpetajate täiendkoolitus, tööandjate ja teiste ühiskondlike partnerite kaasamise edendamine ning tehnilise ja kutsehariduse võimaluste tutvustamine avalikkusele. Gruusia partneritega peetud kõneluste põhjal on toetamiseks välja valitud järgmised prioriteetsed sektorid: IT ja telekommunikatsioon; turism ja teenindus; põllumajandus ja maaturism; ehitus; mereerialad; tekstiilitööstus; puidutööstus; metallitööstus. Tehniline ja kutseharidus on Gruusia valitsuse programmi ja arengustrateegia "Gruusia 2020" osa ning valdkonnaspetsiifiliselt on sektori eesmärgid seatud "Kutsehariduse ja väljaõppe arengustrateegias 2013–2020".

Oluliseks hariduskoostöö osaks on stipendiumide jagamine Eesti kõrgkoolides õppimiseks. Välisministeerium toetab arengukoostöö ja humanitaarabi vahenditega eraldi ka stipendiumiprogramme.

3. Strateegiline eesmärk: Ettevõtluse toetamine

- Väikeettevõtluse arengu toetamine, sealhulgas idufirmade loomise toetamine;
- noorte ja maapiirkondade väikeettevõtluse toetamine, eelkõige nõustamine, kuidas parandada tootekvaliteeti nii, et see vastaks EL vabakaubanduslepingu standarditele.

Meetmed: teadmiste ja kogemuste vahetamine maapiirkondade, kohalike või regionaalsete arendusprojektide kaudu. EL vabakaubanduslepingust tulenevate tootestandardite rakendamise nõustamine; koostöö ülikoolidega noorte ettevõtlusesse suunamise julgustamiseks ja idufirmade loomiseks.

Tulemused: projektid toetavad Gruusia ettevõtjate suutlikkuse edasist arengut, et pakkuda asjakohaseid ja kvaliteetseid koolitusi ettevõtjatele (nt alustavad ettevõtted, VKEd, farmerid, maapiirkondades muu ettevõtlusega tegelejad), ning tõhusa turuarenduse ja äri/kaubanduse edendamise mehhanismide väljatöötamist.

Mõju: tulemuseks on soodsamad tingimused jätkusuutlikuks majanduskasvuks, tootlikkuse kasvu ja palgavõimaluste paranemiseks.

Ettevõtluse aktiivsustaseme tõstmine on olulisel kohal nii Gruusia valitsuse programmis, arengustrateegias "Gruusia 2020" kui ka EL-Gruusia assotsieerimislepingus, mille elluviimine on Gruusia valitsuse prioriteet. Gruusia valitsus on kinnitanud eraldi tegevuskava vabakaubanduslepingu efektiivsaks rakendamiseks aastatel 2018–2020 (*DCFTA Action Plan*). Eesti-Gruusia arengukoostöö keskmise tähtajaga prioriteetid edendavad järgmisi aspekte.

Eesti toetab Gruusia ettevõtjate koolitamist, eelkõige noorte ettevõtlusele julgustamist ja motiveerimist, infotehnoloogiliste lahenduste kasutamist ja iduettevõtete loomist. Oluline valdkond on EL vabakaubanduslepingust tulenevate standardite rakendamine ja oskusteabe vahendamine just

maapiirkonna ettevõtluse valdkonnas, kus Eestil on teadmised ja kogemused olemas ja mis suurendab Gruusia toodangu konkurentsivõimet EL turul.

Kõiki valdkondi läbivad horisontaalsed teemad, mille edendamist Eesti ja Gruusia arengukoostöö samuti käsitleb, on inimõigused, sooline võrdõiguslikkus, keskkonnasäästlikkus, IKT ja sisepögenikud ning EL-alane kommunikatsioon.

EELARVE

Arengukava näeb ette arengukoostöö tegevuste rahastamist Välisministeeriumi vastavast eelarvest, kuid neid võivad rahastada ka teised riigieelarvelised asutused.

Tuginedes Gruusiaga toimunud arengukoostöö varasemale mahule ja arengukoostöö arengukavas sätestatud eesmärkidele ning arvetades Välisministeeriumi arengukoostöö ja humanitaarabi eelarvelisi vahendeid on perioodil 2019–2020 Eesti ja Gruusia arengukoostöö soovituslik maht Välisministeeriumi eelarves 1,9 miljonit eurot. Selle raames jääb Välisministeeriumile õigus paindlikkuseks temaatiliste prioriteetide vahelises jaotuses. "Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2016–2020" kohaselt on Gruusiaga tehtava koostöö rahaline sihttase 8% kogu Eesti ametlikust arenguabist¹³. Soovituslik eelarve vaadatakse üle igal aastal pärast riigieelarve kinnitamist Riigikogus.

Tabel: Eesti – Gruusia arengukoostöö soovituslik eelarve 2019-2020

	2019	2020	Kokku	%
Demokraatia areng	290 000	290 000	580 000	30,5
Hariduse kvaliteedi parandamine	290 000	290 000	580 000	30,5
Ettevõtluse toetamine	290 000	290 000	580 000	30,5
Muu*	80 000	80 000	160 000	8,4
KOKKU (€)	950 000	950 000	1 900 000	100

**Muu alla kvalifitseeruvad peamiselt projektid mis viiakse ellu eraldi horisontaalsetes valdkondades või Gruusias tekkinud vajadustele kiirelt ja paindlikult reageerimiseks.*

Alates 2011. aastast on Gruusiale suunatud Eesti arenguabi rohkem kui kolmekordistunud. Ühtlaselt kasvades jõudis planeeritud eelarve 2015 aastal ligi 1 miljoni euron.

¹³ Arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2016-2020 http://vm.ee/sites/default/files/content-editors/development-cooperation/2016_2020_arengukava_tekst.pdf

Perioodil 2012–2015 eraldasid Eesti asutused Gruusia toetuseks kokku 3,33 miljonit eurot: 3,32 miljonit eurot arengukoostöö tegevuste kaudu ning ligikaudu 0,01 miljonit eurot humanitaarabina. Teise maastrateegia perioodil 2016-2018 eraldasid Eesti asutused Gruusia toetuseks 2,88 miljonit eurot arengukoostöö tegevuste kaudu.

Gruusia maastrateegias **2012–2015** jagunesid tegevused valdkonniti järgmiselt: valitsemine ja demokraatia areng ning kodanikuühiskonna võimestamine (28,0% arengukoostöö eelarvest); haridus, sh kutseharidus (20,4%); ettevõtluse toetamine (26,6%). Eraldi rahu (15,9%), tervis, keskkond ja muu (kokku 9,0%). Toetuse osakaal Gruusiale eraldatud arengukoostöö vahenditest maastrateegia perioodil 2012–2015* (kõik ministeeriumid, humanitaarabi välja arvatud).

	Haridus	Tervis	Rahu	Demokraatia	Ettevõtlus	Keskkond	Muu	Kokku
2012	160593	44395	217892	204114	119217	0	26270	772481
2013	104066	13500	144897	192211	239178	30000	27851	751703
2014	178309	1500	91984	251917	239167	67453	26960	857290
2015*	236237	0	76586	285770	290635	62581	0	951809*
Kokku	679205	59395	531359	934012	888197	160034	81081	3333283

* Välisministeeriumi toetus 2015 aasta jooksul (v.a humanitaarabi) 02.12.2015 seisuga.

Gruusia maastrateegia **2016-2018** perioodil eraldati Välisministeeriumi arengukoostöö ja humanitaarabi vahenditest arengukoostöö tegevustele Gruusias **valdkonniti läbi kahepoolse ja mitmepoolse koostöö järgmiselt:**

	Haridus	Tervis	Rahu	Demokraatia	Ettevõtlus	Keskkond	Muu	Kokku
2016	250000	14000	0	260000	320000	30000	26000	900000
2017	375000	1500	0	274000	125000	45000	65000	885500
2018	355000		0	114000	285000		341000	1095000
Kokku	980000	15500	0	648000	730000	75000	432000	2880500

LISAD

LISA1: EESTI JA GRUUSIA SUHETE RAAMISTIK

Eesti ja Gruusia vahelised diplomaatilised suhted sõlmiti 1992. aasta juunis. Eesti poliitiline toetus riigile on olnud järjepidev. Eesti toetab Gruusia territoriaalset terviklikkust ja panustab Gruusia Euroopa Liidu ja NATO suunalisse integratsiooni. Kahepoolsed suhted on tihedad paljudes valdkondades, sõlmitud on mitu valitsustevahelist kahepoolset koostöölepingut ja vastastikuse mõistmise memorandumit. Detsembris 2006 avati Eesti Vabariigi suursaatkond Tbilisis ning aprillis 2007 avas Gruusia oma suursaatkonna Tallinnas.

Peamised Eesti Vabariigi ja Gruusia kahepoolsed lepingud:

Eesti Vabariigi valitsuse ja Gruusia valitsuse turismikoostöö kokkulepe, 09.09.2013

Eesti Vabariigi valitsuse ja Gruusia valitsuse Euroopa Liidu ja Gruusia vahelise riigis ebaseaduslikult elavate isikute tagasivõtmise lepingu rakendamise protokoll (rakendusprotokoll), 09.11.2012

Eesti Vabariigi siseministeriumi ja Gruusia siseministeriumi vaheline koostöökokkulepe, 13.09.2010

Eesti-Gruusia harta kahe riigi vahelise poliitilise dialoogi ja koostöö tugevdamiseks, 10.06.2009

Eesti Vabariigi ja Gruusia vaheline investeringute soodustamise ja kaitse leping, 24.11.2009

Eesti Vabariigi ja Gruusia vaheline tulu- ja kapitalimaksudega topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 27.12.2007

Eesti Vabariigi valitsuse ja Gruusia valitsuse kultuuri-, hariduse-, teadus-, noorsoo- ja spordikoostöö kokkulepe, 21.02.2005

LISA 2: GRUUSIA ÜLDINE ÜLEVAADE

Gruusia on madala keskmise sissetulekuga, areneva majandusega riik, mille rahvaarv (2018) on ligikaudu 3,7 miljonit ja rahvamajanduse kogutulu (RKT) 4046 USA dollarit inimese kohta (2017). UNDP 2018. aasta inimarengu aruandes paigutati Gruusia üldise arengu poolest 70. kohale (189 riigi hulgas).

Alates 2003. aastast on Gruusias läbi viidud põhjalikke poliitilisi, majanduslikke, sotsiaalseid ja avaliku halduse reforme, et toetada demokraatliku riigi taastamist. Nendega on kaasnenud muljet avaldavad edusammud riigi rolli reformimisel, majanduse ümberkorraldamisel, bürokraatlike takistuste kõrvaldamisel, ettevõtluskeskkonna tugevdamisel ja administratiivse korrupsiooni vähendamisel.

2014. aastal allakirjutatud assotsieerimisleping ELga koos rahvusvahelise abiga nii tehnilise kui finantstoetuste kujul on andnud olulise toetuse reforme Gruusias jätkata. Gruusia elanikkonna toetus ja valitsuse pühendumus Euro-Atlandi integratsioonile püsivad väga suured.

Liberaalne majandusmudel ja väga head näitajad rahvusvahelistes majandusvabaduse ja ärikeskkonna uuringutes on taganud investorite huvi Gruusia vastu. Majanduskasv on viimaste aastate lõikes olnud mõõdukas, keskmiselt umbes 4%. Pärssivaks teguriks on jäänud regiooniga seotud poliitilised riskid. 2008. aasta Gruusia ja Venemaa sõja tulemusel okupeeritud Abhaasia ja Lõuna-Osseetia/Tshinvali rajooni lahendamata küsimus, põgenike võimatus koju naasta ja hõõguv Mägi-Karabahhi konflikt takistavad piirkonna kogu arengupotentsiaali ärakasutamist. Vaatamata sellele, et Venemaa lõpetas kaubandusboikoti 2014. aasta jaanuaris, võtab usaldusväärsete majandussuhete taastamine aega.

Laiapõhjalise sotsiaal-majandusliku arengu saavutamise on Gruusia valitsus seadnud selgeks eesmärgiks arengustrateegias "Gruusia 2020". Geostati andmetel elas 2017. aastal allpool vaesuspiiri 21,9% elanikkonnast. Ametlik tööpuuduse määr oli 13,9%, kuid sotsioloogiliste uuringute järgi peab umbes 60% elanikkonnast end töötuks.

Töötus on suuremaks probleemiks maapiirkondade elanikele. Kuigi 50% tööjõust on hõivatud põllumajanduses, on sektori panus SKPsse 12,4%. Põllumajandussektoris domineerivad väikesed killustunud peretalud (95%). Moodsaid tehnoloogiaid ei rakendata ja produktiivsus on väike. Põllumajanduses hõivatutest toodab 30% vaid oma tarbeks. Kuigi põllumajanduse areng on Gruusia valitsuse prioriteet, on lühiajalises perspektiivis põhjalike muutuste toimumine võimatu ning põllumajanduses domineerib tugev sotsiaalpoliitika faktor. EL vabakaubanduslepingu (DCFTA) rakendamise ja rahvusvaheliste doonorite toel arendatakse ühistulist tegevust, tootmist ning kehtestatakse riikliku kvaliteedikontrolli ja standardite süsteemi, mis võimaldaks põllumajandustoodangut eksportida EL turule.

Gruusia jätkab haridussüsteemi reformimist, et tagada laiaulatuslik ligipääs kvaliteetsele haridusele. Valitsus on parandanud maapiirkondade laste võimalusi saada haridust, tasuta jagatavad õppevahendid on oluline meede kogu riigi ulatuses. Tõsiseks väljakutseks on haridustaristu optimeerimine ning õpetajate välja- ja täiendõppe korraldamine. Käimas on õppekavade uuendamine. Valukohaks on vaesemate perede ja sotsiaalselt kaitsetute laste piiratud juurdepääs haridusele. Töö- ja kutsehariduse kvaliteedi parandamisele pöörab Gruusia valitsus järjest rohkem tähelepanu. Riigieelarvest on eraldatud selleks rohkem vahendeid, riiklik kutsehariduse nõukogu alustas tööd 2015. aastal, kehtestatud on Euroopa standarditele vastav riiklik kutsehariduse kvalifikatsioonisüsteem, välja on töötatud üle 120 õppemooduli jm. Suurteks probleemideks on materiaal-tehniline baas ja õpetajate kutsealane ettevalmistus (väga olulised on vahetusprogrammid õpetajate koolitamiseks). Vaja on tugevdada ettevõtluse osa kutsehariduses ning luua innovaatsust soodustav keskkond. Kutsehariduse vastavus tööjõuturu vajadustele ning tööandjate osalemine kutseõppeasutuste töös on ülioluline eesmärk.

Gruusia peab kiirendama oma samme demokraatia tugevdamistel, eelkõige võimaldades poliitilist ja meediakanalite paljusust. Teiste tähelepanu vajavate aspektide hulka kuuluvad ühinemisevabadus, tööõigused, tööhõive ja sotsiaalpoliitika, vaesuse vähendamine ning rahvus-, usu- ja seksuaalvähemuste õigused ja integratsioon.

Lisaks sellele on piiratud võimalused pidada kodanikuühiskonnaga dialoogi ning kaasata kodanikke otsuste langetamisele. Kodanikuühiskonna organisatsioonid (CSO-d) on tihti puuduliku pädevusega ning vabatahtlik tegevus ja osalus on vähene. Piiratud on ka naiste osalus otsuste tegemisel: parlamendi naisliikmete osakaal on 16%, kohalikul tasandil vaid 11%.

Naised on endiselt halvemas olukorras ka tööturul osalemise ja palga suhtes: 2015. aastal kuulus tööealise elanikkonna hulka üksnes 59% naistest (78% meestest), kellest 53% töötavad ja 10% on töötud, 2015. aastal aga oli ametlikult töötavate naiste keskmine kuupalk meeste palgast 36% väiksem.

2010. aasta märtsis võttis Gruusia parlament vastu soolise võrdõiguslikkuse seaduse, mille kohaselt tuleb tõhustada naiste osalust poliitikas ning valitsusepoolset sooliselt võrdsetel alustel põhinevat planeerimist ja eelarvestamist. Näitajad on aja jooksul küll veidi paranenud, kuid soolise võrdõiguslikkuse tähtsust ei mõisteta veel piisavalt. Naistevastane vägivald on Gruusias laialt levinud probleem.

Omavalitsuste tegevuse tõhustamisel on olulisteks teemadeks kohalike omavalitsuste reformide elluviimine, regionaalse või kohaliku omavalitsuse asutuste tegevuse soodustamine, eriti rahastamise detsentraliseerimise abil, ning nende volituste tõhus rakendamine. Lisaks sellele on tõhusa omavalitsuse korraldamiseks oluline e-valitsussüsteemide kasutuselevõtt, kuna see tagab eri suhtlusvormide kasutamise valitsuse ja ühiskonna vahel. Praegu on Gruusias IKT üldtase madal ja e-valitsuse ressursid piiratud, iseäranis regionaal- ja munitsipaaltasandil.

LÜHENDITE SÕNASTIK

CSO-d	Kodanikuühiskonna organisatsioonid
EL	Euroopa Liit
RKT	Rahvamajanduse kogutulu
IKT	Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia
IDP	Sisepõgenikud
OECD	Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon
VKE-d	Väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad
TVET	Tehniline ja kutseharidus ning väljaõpe
WTO	Maaailma Kaubandusorganisatsioon
ÜRO	Ühinenud Rahvaste Organisatsioon
UNDP	ÜRO arenguprogramm
USA	Ameerika Ühendriigid